

Próhle Gergely

az Andrassy Gyula Németnyelvű Egyetem kuratóriumának elnöke

Emlékbeszéd gróf Andrassy Gyula születésének 200. évfordulóján, 2023. március 8-án, a budapesti Kossuth téren.

Tisztelt ünneplő közönség, kedves megjelentek!

Amikor az Andrassy Egyetem alapításakor a kezdeményezéshez, az intézményhez méltó névadót kerestünk, nagyon hamar megegyezés született Gróf Andrassy Gyula személyéről. A zempléni lokálpatrióta országgyűlési képviselő, magyar hazafi, az 1848-49-es Forradalom és Szabadságharc tevékeny résztvevője, diplomáciai képviselője, száműzetésében az európai salonok közkedvelt társasági embere, a távollétében halálra ítélt „szép akasztott”, az amnesztiát követően hazatérő, az ország jövőjéért felelősséget érző és vállaló politikus, egy európai nagyhatalom, az Osztrák-Magyar Monarchia külügyminisztere minden magyar, osztrák és német alapító számára olyan történelmi személyiségnek bizonyult, aki valóban megtestesíti az egyetem ideálját: a saját hazája iránt elkötelezett, a regionális sorsközösséget átélni tudó, az európai együttműködést fontosnak tartó fiatalok képzésének ügyét.

Nagyon kevés az ilyen rendkívüli pályáiv a közép-európai, a magyar történelemben, még ha a korszak sok okos, bátor, felkészült gondolkodót, író, politikust adott Magyarországnak, Európának.

Andrassy Gyula politikai nézeteit egyaránt alakította Széchenyi István és Kossuth Lajos példája, egyaránt foglalkoztatta szűkebb páttriája, Zemplén vármegye sorsának jobbra fordítása, és az ország alkotmányos átalakításának ügye.

„Ha a közjóról van szó, akkor nem szabad provinciális szempontoknak hódolni, mert különben lehet ugyan az ember jó zempléni, de sohasem jó hazafi.” – mondta.

Több éves, Európát bejáró utazásának, grand tourjának legfontosabb tanulsága, hogy haza és haladás, a nemzeti öntudatra ébredés és a modernizáció ügye, csak egy időben érvényesülhetnek.

1847-ben lett Zemplén vármegye országgyűlési követe, tudatában van a nemzetőrség intézményi jelentőségének, a nemzetiségek közötti jogegyenlőség fontosságának, és már ekkor foglalkoztatja az, ami külpolitikai gondolkodása

számára mindvégig meghatározó lesz: az „éjszaki óriás”, vagyis a cári orosz imperializmus feltartóztatása, melyben számít Európa szabad és civilizált népeinek támogatására. 1848 áprilisától az önkéntes nemzetőrök parancsnokaként részt vesz a pákozdi és a schwechati csatában, Képviseli a magyar szabadságharc ügyét Londonban, Párizsban, Konstantinápolyban, később Görgei Artúr segédtisztje lesz, és végül épp a cári seregek támogatásával leverte magyar szabadságharcot követően kényszerül emigrációba, távollétében halálra ítélik.

.1857-ben tér vissza Magyarországra, Deák Ferenc köréhez csatlakozva a Kiegyezés előkészítésén munkálkodik, ami 1867-ben meg is valósul, Deák maga javasolja Andrássy Gyulát miniszterelnöknek.

Itt álljunk meg egy pillanatra, hiszen bármily gyorsan jutottunk is el a márciusi hidegben e fontos történelmi fordulópontig, Andrássy Gyula ekkor már 44 éves. A mögöttünk álló monumentális szobor talapzatán lévő két dombormű, mely a főalak legjelentősebb tetteit hivatott megörökíteni, tudomást sem vesz erről a majd' fél évszázadról – az új időszámítással indít: amikor a miniszterelnök Andrássy Ferenc József fejére teszi a magyar koronát. Érthető persze, hogy az 1906-os avatáson megjelenő császár és király kedélyét a emlékezők nem akarták borzolni Andrássy szabadságharcos előéletének megidézésével, a másik oldali dombormű pedig kétség kívül pályafutásának csúcsán ábrázolja, amikor 1871-től az Osztrák-Magyar Monarchia külügyminisztereként részt vesz az 1878-as Berliini Kongresszuson.

A kései utókor ugyanakkor bátran láthatja egységben az életművet, bármennyire is hiányoznak az említett domborművekről Andrássy első 44 évének történései.

A reálpolitikus Andrássy semmivel sem volt kevésbé hazafi miniszterelnökként, mint a pákozdi csatamezőn. Semmivel sem kevésbé tartotta fontosnak a közjó érvényesítését akkor, amikor modern magyar államszervezet, annak részeként például az Állami Számvevőszéket megalapította, vagy a Magyar Honvédség korszerűsítésén fáradozott, mint amikor zempléni küldött volt a reformországgyűlésben. Andrássy életét mélyen meghatározták ifjúkori tapasztalatai, politikai szocializációja. Arany Jánostól tudjuk, hogy milyen indulatok dúltak a lelkekben a Kiegyezés kapcsán, és nem csak neki juthatott eszébe, hogy barátjuk, egykori harcostársuk, a nagy hatású költő, közéleti ember, a forradalom lelke, az Andrássyval szinte egyidős Petőfi Sándor teste valahol ott porlad Segesvár környékén...

A kompromisszum, a megbékélés is lehet fájdalmasan hazafias cselekedet, ha az eredmény összességében az ország felemelkedését szolgálja. Mint ahogy annak felismerése is a nemzeti érdek szolgálata lehet, hogy egy nagyobb egység, esetünkben a Monarchia rendszerébe integrálódva nő és nem csökken az ország mozgástere. Andrássy Gyula külügyminiszteri tevékenysége során következetesen igyekezett megőrizni e minden hibája ellenére is növekvő jólétet és hosszú évtizedekre békés, konszolidált fejlődést biztosító közép-európai államalkulat létét, mozgásterét, leginkább kelet, de olykor nyugat felé is biztosítva, sőt, mint Bosznia-Hercegovina esetében, kitolva a Monarchia határait. Gyakran hangoztatott alapelvét pedig, miszerint „nem szabad ostobaságokat csinálni”, általános érvényű életvezetési tanácsként is érdemes megszívlelni – még ha követni olykor nehéz is.

Andrássy Gyula lovasszobrának avatásán Széll Kálmán miniszterelnök azt jövendölte, hogy

„... e kiváló férfiút, aki úgy Magyarország politikai életének, valamint a monarchia külügyi politikájának ma fennálló új alapját megteremtette, a jövő nemzedékek is eszményképül fogják tekinteni.”

Mai tiszteletadásunkkal Széll Kálmán szavainak igazságát igyekszünk bizonyítani, ahogy tették ezt egyetemünk hallgatói tanárai, tisztségviselői az elmúlt több mint száz esztendőben is.

Isten áldja gróf Andrássy Gyula emlékét!